

Tematyka archiwalna na łamach czasopisma „African Journal of Library, Archives and Information Science” w latach 2000–2024

Magdalena Niedźwiedzka

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie / University of the National Education
Commission, Krakow (Poland)
magdalena.niedzwiedzka@uken.krakow.pl, ORCID 0000-0001-7336-046X

STRESZCZENIE

Najważniejszym czasopismem archiwistycznym w Afryce jest „African Journal of Library, Archives and Information Science”, które odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu dyskursu naukowego w zakresie archiwistyki, bibliotekoznawstwa oraz zarządzania informacją. Celem niniejszego artykułu jest analiza tematyki archiwalnej podejmowanej na jego łamach w latach 2000–2024, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień związanych z archiwistyką i zarządzaniem dokumentacją. W ramach badania dokonano przeglądu 365 artykułów naukowych opublikowanych w analizowanym okresie, z których 62 odnosiły się bezpośrednio do wskazanej problematyki lub tematów pokrewnych mieszczących się w jej zakresie. Publikacja ma na celu przybliżenie polskim badaczom dorobku badawczego w obszarze archiwistyki i zarządzania dokumentacją na kontynencie afrykańskim.

SŁOWA KLUCZOWE

Afryka, czasopisma
archiwalne,
archiwistyka,
zarządzanie
dokumentacją

Archival topics in “African Journal of Library, Archives and Information Science” in the period 2000–2024

ABSTRACT

The most important archival journal in Africa is “African Journal of Library, Archives and Information Science”. It plays a key role in shaping scientific discourse in the fields of archival science, library science and information management. This paper looks at the archives-related topics covered in the journal from 2000 to 2024, with a special focus on matters related to archiving and records management. For the purposes of the study, 365 research articles published during the analysed period were reviewed. 62 of them pertained directly to the aforesaid area or related topics falling within its scope. The publication aims to familiarise Polish researchers with the research achievements in the field of archival science and document management on the African continent.

KEYWORDS

Africa, archival
journal, archival
science, records
management

Wprowadzenie

Najważniejszym czasopismem archiwistycznym w Afryce jest obecnie „African Journal of Library, Archives and Information Science”, które powstało w celu zapewnienia bibliotekarzom, archiwistom, zarządcom dokumentacją, a także informatykom i specjalistom z branży informacji naukowej możliwości publikowania wyników badań, ze szczególnym uwzględnieniem kontekstu afrykańskiego. W czasopiśmie ukazują się artykuły oparte na badaniach empirycznych, wnoszące istotny wkład w rozwój wiedzy i przyczyniające się do pogłębienia rozumienia zagadnień związanych z tematyką przewodnią periodyku. Równocześnie pojawiają się teksty o charakterze teoretycznym, które podejmują refleksję nad podstawami metodologicznymi i koncepcjami badawczymi lub rozwijają ramy analityczne w obrębie 3 dyscyplin naukowych powiązanych z profilem czasopisma¹.

Badania naukowe w zakresie archiwistyki, bibliotekoznawstwa oraz nauk informacyjnych prowadzone na kontynencie afrykańskim nie są znane wśród polskich badaczy². Celem artykułu jest wypełnienie tej luki poznawczej poprzez analizę tematyki archiwalnej podejmowanej na łamach „African Journal of Library, Archives and Information Science”. Tekst ma charakter poglądowy, a ujęcie chronologiczne pokazuje trendy w rozwoju badań afrykańskich. Zakres chronologiczny badania obejmuje lata 2000–2024. Wybór tego przedziału czasowego nie jest przypadkowy – to właśnie w 2000 r. czasopismo zostało objęte projektem African Journals Online³. Od tego momentu zapewniono otwarty dostęp do pełnych treści publikowanych w periodyku, co znacząco wpłynęło na jego widoczność, dostępność oraz potencjał badawczy. Rok 2000 stanowi również symboliczny początek XXI w., co dodatkowo wzmacnia zasadność przyjęcia go jako punktu wyjścia dla analizy.

¹ African Journals Online, <https://www.ajol.info/index.php/ajlais> [dostęp: 25.07.2025].

² W. Gierszewska, *Archiwa narodowe Ugandy i Rwandy*, „Archeion” 2024, t. 125, s. 102–118, <https://doi.org/10.4467/26581264ARC.24.001.18718>; M. Leśniewski, *Trochę egzotyki – raport z badań w archiwach i bibliotekach Republiki Południowej Afryki*, ibidem, 2015, t. 116, s. 111–123; M. Niedźwiedzka, „Archives Africa” – internetowy katalog materiałów archiwalnych, ibidem, 2024, t. 125, s. 119–135, <https://doi.org/10.4467/26581264ARC.24.002.20117>.

³ African Journal of Library, Archives and Information Science Online, <https://ajlais.com/index.php/ajlais/issue/archive> [dostęp: 7.09.2025]; *AJLAIS included in African Journals Online (AJOL)*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” (dalej: AJLAIS) 2000, t. 10, nr 2, s. 198.

We wskazanym okresie na łamach czasopisma opublikowano łącznie 351 artykułów naukowych, które ukazały się w 25 tomach, podzielonych na 50 numerów wydawanych w kwietniu i październiku. Analizie szczegółowej poddano jedynie artykuły naukowe, natomiast komunikaty, recenzje książek oraz pozostałe publikacje były brane pod uwagę w stopniu marginalnym. Ze względu na szeroki zakres tematyczny periodyku – upowszechniającego w większości teksty z zakresu informacji naukowej i bibliotekoznawstwa – dokonano selekcji materiału badawczego, koncentrując się na publikacjach dotyczących archiwistyki, archiwów, zarządzania dokumentacją oraz nowoczesnych technologii wykorzystywanych w tych obszarach. Dodatkowo brano pod uwagę publikacje na temat administracji publicznej, w szczególności opisujące rozwiązania i praktyki mające bezpośredni wpływ na procesy zarządzania dokumentacją. W pierwszym etapie analizy podstawowym kryterium wyboru był tytuł artykułu. Na tej podstawie wyodrębniono potencjalnie relewantne teksty. W kolejnym kroku szczegółowo przeanalizowano streszczenia, informacje o autorach oraz – tam, gdzie były dostępne – słowa kluczowe. Warto zaznaczyć, że słowa kluczowe zaczęto systematycznie wprowadzać dopiero od 2008 r., co ograniczyło możliwość ich wykorzystania w analizie wcześniejszych publikacji. Dopiero po zakończeniu tego etapu weryfikacji przystąpiono do właściwej interpretacji wybranych artykułów, czego efektem są przedstawione poniżej wyniki oraz zestawienia tematyczne.

Analiza tematyki archiwalnej czasopisma w latach 2000–2024

Pierwszy numer półrocznika „African Journal of Library, Archives and Information Science” (ISSN 0795-4778) ukazał się w kwietniu 1991 r. Od tego czasu nieprzerwanie utrzymuje tę formę wydawniczą (2 numery rocznie), co pozwala na systematyczną prezentację najnowszych badań i osiągnięć naukowych. Obecnie zawartość czasopisma udostępniana jest online zarówno na własnej stronie internetowej (<https://ajlais.com/index.php/ajlais/issue/archive>), jak i na wspo-
mnianej platformie African Journals Online (<https://www.ajol.info/index.php/ajlais>), gdzie publikowane są także inne afrykańskie periodyki naukowe. Językiem czasopisma, od momentu jego założenia, jest angielski.

Początkowo tematyka publikacji była ściśle związana z bibliotekami i informacją naukową. Stosunkowo rzadko pojawiały się artykuły dotyczące

archiwistyki, choć badania w tym zakresie prowadzono już od 1981 r. na Uniwersytecie w Ghanie⁴. Dopiero z czasem, wraz ze wzrostem znaczenia archiwistyki, zaczęto coraz częściej podejmować zagadnienia archiwalne. Ta ewolucja tematyczna odzwierciedlała zarówno zmiany zachodzące w praktyce naukowej, jak i rosnące zapotrzebowanie na interdyscyplinarne podejście do zarządzania informacją na kontynencie afrykańskim.

W 2000 r., w obu numerach tomu 10, ukazało się łącznie 6 artykułów naukowych dotyczących archiwistyki i zarządzania dokumentacją⁵. Na szczególną uwagę zasługuje opracowanie Felixa Ubogu *The Paperless Society: Farce of Reality*, które stanowi interesującą refleksję nad ideą społeczeństwa funkcjonującego „bez papieru”, rozważaną w momencie przełomu milenijnego i wejścia w XXI w. Autor podejmuje krytyczną analizę koncepcji „paperless society”, zestawiając optymistyczne prognozy technologiczne z rzeczywistością funkcjonowania instytucji i organizacji, które mimo postępu cyfryzacji nadal w dużej mierze opierają się na dokumentacji wytwarzanej w postaci papierowej. Z dzisiejszej perspektywy można zauważyć, że był to artykuł przewidujący wiele współczesnych rozwiązań, szczególnie istotnych w odniesieniu do usług e-administracji i załatwiania spraw online⁶. Po czasie mogą one uchodzić za trywialne. Na początku XXI w. autor postulował wdrażanie jednolitych baz danych, publikowanie dokumentów w powszechnie dostępnym formacie PDF oraz stosowanie otwartych licencji przez instytucje publiczne.

Ważnym dla obrazu ówczesnej archiwistyki w Afryce jest artykuł Nathana Mnjamy *Freedom of Information Legislation in Esarbica States and its Implications on Records Management Practice* przedstawiający wpływ ustawodawstwa dotyczącego wolności informacji w państwach zrzeszonych w ESARBICA (Eastern and Southern Africa Regional Branch of the International Council on Archives) na praktykę zarządzania dokumentacją. Mnjama wskazuje, że wprowadzenie przepisów gwarantujących dostęp do informacji publicznej nie tylko zmienia sposób funkcjonowania administracji, ale także wymusza wypracowanie

⁴ A.A. Alemna, *Characteristics and Careers of Past Postgraduate Diploma Students of the Department of Library and Archival Studies University of Ghana, Legon, 1981/82 – 1987/88*, AJLAIS 1991, t. 1, nr 1, s. 45–50, <https://doi.org/10.3233/EFI-1991-9204>.

⁵ Poza artykułami omówionymi poniżej ukazały się: G. Gandu Shibanda, *Managing and Strategising Africa's Information in Global Computerisation*, AJLAIS 2000, t. 10, nr 1, s. 35–42; P. Akotia, *Management of Public Sector Financial Records in Ghana: Implications for Good Government*, AJLAIS 2000, t. 10, nr 2, s. 153–166.

⁶ F. Ubogu, *The Paperless Society: Farce of Reality*, AJLAIS 2000, t. 10, nr 1, s. 1–12.

nowych standardów archiwizacji i zarządzania dokumentacją. Tekst ten stanowi istotny wkład w dyskusję nad rolą archiwów w procesach budowania przejrzystości życia publicznego na kontynencie, co czyni publikację szczególnie wartościową dla badaczy zainteresowanych rozwojem administracji w tym rejonie geograficznym⁷.

W kolejnym numerze czasopisma warto zwrócić uwagę na 2 artykuły. Pierwszy z nich, *Preparing for the Management of Electronic Records at Moi University, Kenya: A Case Study*, autorstwa Henry'ego Kemoniego i Justusa Wamukoyi dotyczy przygotowania kenijskiego Uniwersytetu Moi do wprowadzenia systemu elektronicznego zarządzania dokumentacją. Należy podkreślić, że publikacja z 2000 r. oparta jest na badaniach podjętych rok wcześniej, a część projektów, o których traktuje tekst, została rozpoczęta już w 2000 i 2001 r. Opracowanie stanowi cenne źródło wiedzy na temat wczesnych prób cyfryzacji afrykańskich instytucji akademickich, ukazując zarówno trudności organizacyjne, jak i ograniczenia technologiczne związane z odejściem od dokumentacji papierowej. Szczególnie istotnym aspektem tego tekstu jest wyraźne przenikanie się obszarów archiwistyki i zarządzania dokumentacją, co odzwierciedla rosnącą potrzebę integracji tych dziedzin w kontekście rozwoju nowoczesnych systemów informacyjnych⁸. Z punktu widzenia archiwoznawstwa należy także odnieść się do artykułu Patricka Ngulube *Staff Retention in the National Archives of Zimbabwe*, który opisuje wyzwania zawodowe stojące przed afrykańskimi archiwistami oraz przybliża czytelnikom funkcjonowanie i historię Archiwum Narodowego Zimbabwe, powołanego w 1935 r.⁹

W tomie 11 czasopisma z 2001 r. na 12 opublikowanych artykułów naukowych, jedynie 1 dotyczył zagadnień związanych z zarządzaniem dokumentacją. Peter Sebiny przedstawił w nim studium przypadku wdrożenia normy ISO w procesie zarządzania dokumentacją Botswańskiej Komisji ds. Mięsa. Analiza ta ukazuje praktyczne zastosowanie międzynarodowych standardów w kontekście administracji sektora rolno-spożywczego. Warto zaznaczyć, że w omawianym

⁷ N.M. Mnjama, *Freedom of Information Legislation in Esarbica States and its Implications on Records Management Practice*, AJLAIS 2000, t. 10, nr 1, s. 43–54. Zob. też: ESARBICA, <https://www.ica.org/ica-network/regional-branches/esarbica/> [dostęp: 25.07.2025].

⁸ H. Kemoni, J. Wamukoya, *Preparing for the Management of Electronic Records at Moi University, Kenya: A Case Study*, AJLAIS 2000, t. 10, nr 2, s. 125–138.

⁹ P. Ngulube, *Staff Retention in the National Archives of Zimbabwe*, AJLAIS 2000, t. 10, nr 2, s. 139–152.

okresie przemysł hodowlany należał w Botswanie do najbardziej dochodowych gałęzi gospodarki, ustępując jedynie sektorowi wydobywania diamentów¹⁰.

W roku kolejnym ukazały się łącznie 3 artykuły poświęcone analizowanej tematyce. Henry Kemoni w pracy *The Utilisation of Archival Information by Researchers in Kenya: A Case Study of the University of Nairobi* przeanalizował zachowania oraz potrzeby informacyjne użytkowników archiwów, motywacje towarzyszące korzystaniu z materiałów archiwalnych oraz bariery napotymane podczas wyszukiwania¹¹. W tomie 12 wspomniany już Patrick Ngulube opublikował artykuł *Preservation Reformatting Strategies in Selected Sub-Saharan African Archival Institutions*, który przybliży funkcjonowanie instytucji archiwalnych w regionie. We wnioskach podkreślono, że wiele państw subsaharyjskich nie posiada formalnie opracowanych strategii dotyczących gromadzenia, przechowywania i zabezpieczania dokumentacji, co w praktyce oznacza brak spójnych i efektywnie działających instytucji archiwalnych¹². Kwestie związane z zachowaniem dokumentacji w Ghanie podjął natomiast Harry Akussah w pracy *Records Management and Preservation in Government Ministries and Departments in Ghana*. Autor trafnie przeanalizował proces zarządzania dokumentacją w instytucjach rządowych, zwracając uwagę na jego bezpośredni wpływ na skuteczne zabezpieczenie materiałów archiwalnych. Akussah podkreślił, jak istotne jest ścisłe powiązanie codziennych praktyk zarządców dokumentacją z działaniami archiwistów, wskazując, że efektywna współpraca stanowi fundament długoterminowego zachowania wartościowych materiałów¹³.

Tom 13 z 2003 r. zawiera 2 artykuły związane z tematyką zarządzania dokumentacją, które mają charakter studiów przypadku. Pierwszy z nich analizuje system zarządzania dokumentacją wykorzystywany w działalności Międzynarodowego Trybunału Karnego dla Rwandy, ukazując specyfikę pracy z dokumentacją w instytucji o fundamentalnym znaczeniu prawnym i historycznym¹⁴. Drugi

¹⁰ P.M. Sebina, *ISO Standard and Records Management: The Case of Botswana Meat Commission*, AJLAIS 2001, t. 11, nr 1, s. 49–59.

¹¹ H. Kemoni, *The Utilisation of Archival Information by Researchers in Kenya: A Case Study of the University of Nairobi*, AJLAIS 2002, t. 12, nr 1, s. 69–80.

¹² P. Ngulube, *Preservation Reformatting Strategies in Selected Sub-Saharan African Archival Institutions*, AJLAIS 2002, t. 1, nr 2, s. 117–132.

¹³ H. Akussah, *Records Management and Preservation in Government Ministries and Departments in Ghana*, AJLAIS 2002, t. 12, nr 2, s. 155–166.

¹⁴ T.A. Adami, *The Management of International Criminal Justice Records: The Case of Rwandan Tribunal*, AJLAIS 2003, t. 13, nr 1, s. 1–10.

koncentruje się na praktykach zarządzania dokumentacją w sektorze publicznym Ghany, prezentując lokalne uwarunkowania, rozwiązania oraz trudności napotykane przez administrację publiczną w tym kraju¹⁵.

W roku następnym w obu numerach tomu 14 opublikowano 2 artykuły, które dotyczą przedmiotu analizy. Autorem pierwszego z nich, *Retention of Medical Records in Ghanaian Teaching Hospitals: Some International Perspectives*, jest Emmanuel Adjei. Tekst dotyczy dokumentacji medycznej przechowywanej w szpitalach w Ghanie oraz procesu zarządzania nią, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeby długoterminowego przechowywania danych pacjentów. Autor podkreśla nie tylko znaczenie dokumentacji dla bieżącej opieki zdrowotnej, lecz także jej potencjał edukacyjny i możliwości wykorzystania zgromadzonych danych w kształceniu przyszłych kadr medycznych. W publikacji zestawiono okresy przechowywania dokumentacji medycznej obowiązujące w Anglii, Walii oraz Szkocji (według stanu na 2004 r.), co pozwoliło lepiej zrozumieć różnice systemowe oraz wskazać obszary wymagające poprawy¹⁶. Henry Kemoni podjął temat komunikacji w archiwach, opierając się na modelu komunikacyjnym Melvina DeFleura, który kładzie nacisk na dialogowość aktu porozumiewania się, traktując komunikację nie jako jednostronny przekaz, lecz jako dynamiczny ciąg interakcji pomiędzy nadawcą a odbiorcą. Kemoni zastosował ten model do analizy relacji pomiędzy pracownikami archiwów a użytkownikami, podkreślając znaczenie dwukierunkowej komunikacji koniecznej w profesjonalnym udostępnianiu zasobów archiwalnych, obsłudze interesantów oraz budowaniu zaufania do instytucji archiwalnych¹⁷. Ponadto warto zwrócić uwagę na jedną z publikacji zamieszczonych w tym tomie, która – choć jej zakres tematyczny wykracza poza główną oś prezentowanej analizy – zasługuje na wyróżnienie. Artykuł autorstwa Kgomo H. Moahiego podejmuje problematykę praw autorskich wobec dynamicznych zmian zachodzących w świecie nowoczesnych technologii i Internetu. Opracowanie oferuje interesującą perspektywę na wyzwania związane z ochroną własności intelektualnej w erze cyfrowej, podkreślając znaczenie dostosowania regulacji prawnych do nowych realiów funkcjonowania informacji w środowisku online.

¹⁵ P. Akotia, *Public Sector Records Systems in Ghana: Some Lessons in Development Management*, AJLAIS 2003, t. 13, nr 2, s. 107–118.

¹⁶ E. Adjei, *Retention of Medical Records in Ghanaian Teaching Hospitals: Some International Perspectives*, AJLAIS 2004, t. 14, nr 1, s. 37–52.

¹⁷ H. Kemoni, *Melvin Defleur's Information Communication Model: Its Application to Archives Administration*, AJLAIS 2004, t. 14, nr 2, s. 167–175.

Warto w tym miejscu zaznaczyć, że refleksje Moahiego są szczególnie istotne dla globalnych dyskusji na temat praw autorskich, otwartego dostępu oraz swobodnego przepływu treści cyfrowych¹⁸.

W tomie 15 z 2005 r. w obu numerach afrykańskiego czasopisma ukazało się łącznie 5 artykułów, które dotyczyły archiwistyki, zarządzania dokumentacją oraz wprowadzania nowoczesnych technologii¹⁹. Emmanuel Adjei wraz z Edwinem Tetteh Ayernorem kontynuowali badania nad dokumentacją medyczną, a także systemami zarządzania nią na przykładzie placówki Ridge Hospital w Ghanie. W efekcie prowadzonych prac opublikowali 2 artykuły dotyczące tychże zagadnień²⁰. Na szczególną uwagę zasługuje także tekst Patricka Ngulubego *Disaster and Security Management in Public Archival Institutions in ESARBICA Region*, który koncentruje się na problematyce zarządzania ryzykiem oraz bezpieczeństwem zasobu instytucji archiwalnych Afryki Wschodniej i Południowej, zrzeszonych w ramach Międzynarodowej Rady Archiwów. Autor analizuje wyzwania, przed jakimi stoją archiwa publiczne w tym regionie, opisując zagrożenia związane zarówno z katastrofami naturalnymi, jak i czynnikami ludzkimi²¹. Z perspektywy europejskiej natomiast ciekawy wydaje się być artykuł Musaha Adamsa *The Management of Chieftaincy Records in Ghana: An Overview*, dzięki któremu czytelnik ma możliwość nie tylko zapoznać się z funkcjonowaniem instytucji afrykańskiego „wodza”, ale także ze złożoną rolą, jaką pełni on w społeczeństwie Ghany, łączącą aspekty społeczne, polityczne i administracyjne. Autor podkreśla znaczenie dokumentowania działalności wodzów oraz konieczność długoterminowego przechowywania i ochrony specyficznej dokumentacji, która stanowi cenne źródło wiedzy o tradycjach, strukturze władzy oraz przemianach społecznych w Ghanie²².

¹⁸ K.H. Moahi, *Copyright in the Digital Era and Some Implications for Indigenous Knowledge*, AJLAIS 2004, t. 14, nr 1, s. 1–14.

¹⁹ Zob. też: E. Lumande, A.A. Ojedokun, *Collection Mapping as an Evaluation Technique for Determining Curriculum and Collection Relationship: The University of Botswana Experience*, AJLAIS 2005, t. 15, nr 1, s. 25–34.

²⁰ E. Adjei, E. Tetteh Ayernor, *Automated Medical record Tracking System for the Ridge Hospital, Ghana Part I: Systems Development and Design*, AJLAIS 2005, t. 15, nr 1, s. 1–14; idem, *Automated Medical record Tracking System for the Ridge Hospital, Ghana Part II: Evaluation of the System*, AJLAIS 2005, t. 15, nr 2, s. 93–98.

²¹ P. Ngulube, *Disaster and Security Management in Public Archival Institutions in ESARBICA Region*, AJLAIS 2005, t. 15, nr 1, s. 15–24.

²² M. Adams, *The Management of Chieftaincy Records in Ghana: An Overview*, AJLAIS 2005, t. 15, nr 1, s. 81–86.

W tomie 16 z 2006 r. ukazały się łącznie 4 artykuły, o których należy wspomnieć. Wydanie otwiera istotny tekst Harry’ego Akussaha *The State of Document Deterioration in the National Archives of Ghana* przybliżający problematykę postępującej degradacji dokumentów przechowywanych w archiwum narodowym Ghany. Autor analizuje przyczyny fizycznego niszczenia akt, takie jak nieodpowiednie warunki przechowywania, wysoka wilgotność, brak kontroli temperatury oraz ograniczone zasoby finansowe na konserwację. W artykule przedstawiono również działania podejmowane przez archiwistów w celu ratowania najcenniejszych zbiorów oraz wskazano na potrzebę szerszej współpracy międzynarodowej w zakresie ochrony dziedzictwa dokumentacyjnego²³. Następny artykuł tego numeru *National Information Technology Policy in Nigeria: Prospects, Challenges, and Framework for Implementation* Wole’a Michaela Olatokuna dotyczy wprowadzania najnowszych technologii informatycznych w administracji nigeryjskiej²⁴. Musah Adams, w tekście *Freedom of Information and Records Management in Ghana*, podjął się natomiast badań nad dostępem do informacji, który jest uwarunkowany polityką zarządzania dokumentacją w Ghanie²⁵. W numerze 2 natomiast warto zwrócić uwagę na artykuł, którego autorami są Esisa Akiroh Erwat i Martins Fabunmi, będący analizą porównawczą uwzględniającą możliwości pozyskiwania i gromadzenia informacji, zdolności zarządzania nią i efektywności podejmowania decyzji przez administrację w instytucjach szkolnictwa wyższego w południowo-zachodniej Nigerii²⁶.

W 2007 r., w tomie 17, opublikowano 3 artykuły z zakresu archiwistyki i zarządzania dokumentacją, a także krótki komunikat dotyczący selekcji materiałów archiwalnych²⁷. Nathan Mnjama podsumował rezolucje przyjęte przez

²³ H. Akussah, *The State of Document Deterioration in the National Archives of Ghana*, AJLAIS 2006, t. 16, nr 1, s. 1–8.

²⁴ W.M. Olatokun, *National Information Technology Policy in Nigeria: Prospects, Challenges, and Framework for Implementation*, AJLAIS 2006, t. 16, nr 1, s. 9–18.

²⁵ M. Adams, *Freedom of Information and Records Management in Ghana*, AJLAIS 2006, t. 16, nr 1, s. 29–38.

²⁶ E.A. Erwat, M. Fabunmi, *A Comparative Analysis of Information Acquisition, Information Management Capacity and Administrators Decision-Making Effectiveness in Tertiary Institutions in South-Western Nigeria*, AJLAIS 2006, t. 16, nr 2, s. 89–100.

²⁷ S.O. Popoola, *Workplace, Biographical and Motivation Factors Affecting Organisational Commitment of Records Officers in Nigerian Federal Universities*, AJLAIS 2007, t. 17, nr 1, s. 33–44; H.N. Kemoni, P. Ngulube, *Records and Archives Legislation in Kenya and Management of Public Sector Records: A SWOT Analysis Approach*, AJLAIS 2007, t. 17, nr 2, s. 98–102.

ESARBICA w latach 1969–2005²⁸. Obraz rozwoju archiwistyki w Afryce Wschodniej i Południowej został przedstawiony w komunikacie Francisa Garaba *The State of Archival Appraisal Practices in the ESARBICA Region*. Autor odniósł się do zagadnienia selekcji, czyli oceny wartości dokumentacji powstałej w регистраturze i wyodrębnieniu akt przeznaczonych do wieczystego przechowywania, które wejdą do zasobu archiwum. Wnikliwie przeanalizował przepisy dotyczące dokumentacji i archiwów obowiązujące w Kenii, koncentrując się zwłaszcza na zarządzaniu dokumentacją w sektorze publicznym. Autor zastosował metodę analizy SWOT, aby kompleksowo ocenić mocne i słabe strony istniejących regulacji, a także zidentyfikować szanse i zagrożenia związane z ich praktycznym wdrażaniem²⁹.

W tomie 18 z 2008 r. zamieszczono artykuł o kształceniu zarządców dokumentacji w Uniwersytecie Moi w Kenii. Autorem podsumowania *Theoretical Framework and Literature Review in Graduate Records Management Research* jest Henry Kemoni, który przeanalizował teoretyczne aspekty oraz literaturę, mogącą przydać się osobom kończącym studia podyplomowe z zakresu zarządzania dokumentacją³⁰. Autor podjął się zestawienia modeli zarządzania dokumentacją w różnych krajach, w tym w Australii, Wielkiej Brytanii i Afryce, oraz przywołał model opracowany przez Międzynarodową Radę Archiwów. Praca miała na celu wyznaczenie kierunków badawczych dla studentów zainteresowanych prowadzeniem działalności naukowej w obszarze zarządzania dokumentacją.

W następnym tomie nie ukazał się żaden artykuł o badanej tematyce. W roku 2009 łamy czasopisma poświęcono informacji naukowej i zarządzaniu wiedzą.

Tom 20 z 2010 r. również nie obfitował w publikacje z zakresu archiwistyki. W numerze 1 opublikowano tekst *Confidentiality and Protection of Official Records in the Freedom of Information Era: Nigeria's Situation*, w którym omówiono kwestie poufności i ochrony dokumentów urzędowych w Nigerii w kontekście dostępu do informacji publicznej wyrażonej w nigeryjskiej ustawie o wolności³¹. Natomiast w numerze 2 Nathan Mnjama, w artykule dotyczącym archiwów w Botswanie,

²⁸ N. Mnjama, *A review of ESARBICA Resolutions 1969–2005*, AJLAIS 2007, t. 17, nr 1, s. 23–32.

²⁹ F. Garaba, *The State of Archival Appraisal Practices in the ESARBICA Region*, AJLAIS 2007, t. 17, nr 1, s. 59–63.

³⁰ H.N. Kemoni, *Theoretical Framework and Literature Review in Graduate Records Management Research*, AJLAIS 2008, t. 18, nr 2, s. 103–117.

³¹ A. Abioye, *Confidentiality and Protection of Official Records in the Freedom of Information Era: Nigeria's Situation*, AJLAIS 2010, t. 20, nr 1, s. 29–39.

przeanalizował zasób zbiorów audiowizualnych oraz perspektywy i stan gromadzenia tego rodzaju materiałów archiwalnych³².

W 2011 r., podobnie jak w poprzednim, nie zamieszczono badań bezpośrednio dotyczących analizowanej tematyki. Wśród opublikowanych tekstów znalazł się jednak artykuł poświęcony repozytorium naukowemu Uniwersytetu Zululand w Republice Południowej Afryki (dalej: RPA). Autor skupia się w nim na zagadnieniach związanych z gromadzeniem, przechowywaniem oraz udostępnianiem informacji i dokumentacji naukowej w środowisku akademickim³³.

Kolejny tom czasopisma również nie był owocny w publikacje z zakresu archiwistyki i zarządzania dokumentacją. W 2012 r. opublikowano zaledwie 1 artykuł dotyczący działalności Archiwum Ruchu Wyzwolenia w Afryce Wschodniej i Południowej. Badanie Francisca Garaby wykazało, że przepisy archiwalne dotyczące zarządzania archiwami prywatnymi są przestarzałe, niejasne i charakteryzują się ukrytą biernością, a dostępne instrumenty regulacyjne nie wystarczają, aby zapewnić odpowiednie pozyskiwanie i długoterminowe zarządzanie archiwami ruchu wyzwolenczego, które są obecnie nieskutecznie gromadzenie przez różne archiwa prywatne w regionie³⁴.

W 2013 r., w numerze 2 tomu 23, Stephen M. Mutula w artykule *The Changing Face of Library and Information Science Profession* zwrócił uwagę na utrzymujący się od 2008 r. deficyt publikacji naukowych z zakresu archiwistyki i zarządzania dokumentacją. Podkreślił przy tym, że dziedzina, która pierwotnie funkcjonowała pod nazwą bibliotekoznawstwa, od lat 40. XX w. przeszła znaczącą ewolucję, obejmując kolejne obszary wiedzy i zmieniając swoją nomenklaturę – od bibliotekoznawstwa, przez informację naukową, zarządzanie informacją i wiedzą, aż po technologie informacyjne. W wyniku tych przemian archiwa oraz zarządzanie dokumentacją, niegdyś traktowane jako odrębne dyscypliny, zostały stopniowo włączone w szeroko rozumianą przestrzeń nauk o informacji i bibliotekoznawstwa. Transformacja ta przyczyniła się do powstania wysoce interdyscyplinarnego obszaru badawczego, co znajduje odzwierciedlenie w różnorodności tematycznej artykułów publikowanych w „African Journal of Library, Archives and

³² N. Mnjama, *Preservation and Management of Audiovisual Archives in Botswana*, AJLAIS 2010, t. 20, nr 2, s. 139–148.

³³ B. van Wyk, J. Mostert, *Toward Enhanced Access to Africa's Research and Local Content: A Case Study of the Institutional Depository Project, University of Zululand, South Africa*, AJLAIS 2011, t. 21, nr 2, s. 139–151.

³⁴ F. Garaba, *Towards Public Domain Management of Liberation Movement Heritage Records in Eastern and Southern Africa*, AJLAIS 2012, t. 22, nr 2, s. 133–142.

Information Science”³⁵. Jednak analiza wykazała, że stosunkowo niewiele artykułów poświęconych badaniom z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej bezpośrednio odnosi się do zagadnień archiwistyki oraz zarządzania dokumentacją. Tematy te są często pomijane lub traktowane marginalnie w kontekście szerszych rozważań nad organizacją i dostępem do informacji³⁶.

W tomie 24 z 2014 r. powrócono do publikacji z zakresu archiwistyki i zarządzania dokumentacją. Opublikowano łącznie 4 interesujące prace, do których należy się odnieść. Abiola Abioye w artykule *Court Records Management and Efficient Administration of Justice in Nigeria* przedstawił argumenty za opracowaniem kompleksowej polityki zarządzania dokumentacją sądową oraz wdrożeniem zintegrowanych programów zarządzania dokumentacją w sądach nigeryjskich w celu ułatwienia sprawnego działania wymiaru sprawiedliwości w Nigerii, skupiając się na przykładach Sądu Apelacyjnego i Sądu Najwyższego³⁷. Ndakasharwa Muchaonyerwa i Festus Khayundi w publikacji *The Management of Digital Records in the Office of the Premier of the Eastern Cape Province, South Africa* omówili zarządzanie dokumentacją cyfrową w Biurze Premiera Prowincji Przylądkowej Wschodniej w RPA. Autorzy udzielili odpowiedzi na zasadnicze pytania badawcze: czy jednostka organizacyjna przestrzega przepisów regulujących zarządzanie dokumentacją elektroniczną w organach rządowych? Czy wdrożono odpowiednie środki bezpieczeństwa i ochrony? Czy dysponuje niezbędną infrastrukturą, aby wspierać tworzenie i zarządzanie nią? Badanie wykazało, że kancelaria była świadoma wymaganych ram prawnych i regulacyjnych dotyczących zarządzania dokumentacją cyfrową i podjęła szereg inicjatyw mających na celu ustanowienie dobrych praktyk zarządzania nią. Jednak Biuro Premiera stanęło w obliczu szeregu poważnych wyzwań, wśród których szczególnie istotne okazały się braki w zakresie niezbędnych umiejętności, kompetencji oraz mechanizmów zapewniających bezpieczeństwo informacji³⁸. Równie interesujące kwestie, związane z rolą przepisów prawnych

³⁵ S.M. Mutula, *The Changing Face of Library and Information Science Profession*, AJLAIS 2013, t. 23, nr 2, s. 89–92.

³⁶ Zob. idem, *Information Access/Accessibility in a Digital Environment*, AJLAIS 2013, t. 23, nr 1, s. 1–4; P. Ngulube, *Mapping Mixed Methods Research in Library and Information Science Journals in Sub-Saharan Africa, 2004–2008*, AJLAIS 2012, t. 22, nr 2, s. 117–132.

³⁷ A. Abioye, *Court Records Management and Efficient Administration of Justice in Nigeria*, AJLAIS 2014, t. 24, nr 1, s. 27–40.

³⁸ N. Muchaonyerwa, F. Khayundi, *The Management of Digital Records in the Office of the Premier of the Eastern Cape Province, South Africa*, AJLAIS 2014, t. 24, nr 1, s. 41–52.

w procesie gromadzenia i ochrony cyfrowych zasobów dokumentacyjnych w RPA, poruszyły autorki Zawedde Nsibirwa, Ruth Hoskins i Christine Stilwell w artykule *Building the South African Nation through Legal Deposit: The Impact of Legislation on Preservation of Digital Materials*. Analizując wpływ ustawodawstwa dotyczącego egzemplarza obowiązkowego na budowanie dziedzictwa informacyjnego, wskazały, że odpowiednie regulacje prawne mogą znacząco wspierać trwałość i dostępność materiałów cyfrowych³⁹. W tym tomie, w numerze 2, znalazło się również podsumowanie badań Mpho Ngoepego, prowadzonych pod kierunkiem Patricka Ngulubego. W artykule *The Need for Records Management in the Auditing Process in the Public Sector in South Africa* autorzy opisali znaczenie systemu zarządzania dokumentacją w prowadzeniu audytu w południowoafrykańskim sektorze publicznym. Podkreślili, że skuteczne i uporządkowane zarządzanie dokumentacją stanowi fundament sprawnego przeprowadzania kontroli, umożliwiając dostęp do wiarygodnych i kompletnych informacji. Warto zwrócić uwagę na konkluzję badania, w której autorzy argumentują, że prawidłowe zarządzanie dokumentacją jest jednym z kluczowych czynników warunkujących efektywność i rzetelność procesu audytowego, a jego brak może prowadzić do poważnych trudności w ocenie działalności instytucji publicznych⁴⁰.

Tom 25 z 2015 r. był równie obfity w publikacje dotyczące zarządzania dokumentacją. W numerze 1 opublikowano 3 artykuły z tej tematyki, a w numerze 2 – 1 z zakresu archiwistyki⁴¹. Tekst *Documentation and Use of Indigenous Knowledge by Practitioners of Alternative Healthcare in Oyo State, Nigeria* prezentuje procesy dokumentowania i wykorzystania wiedzy ludności rdzennej przez praktyków alternatywnej opieki zdrowotnej w stanie Oyo w Nigerii. Autorzy przeanalizowali rolę samozwańczych „lekarzy” w świadczeniu usług medycznych na badanym terenie i wytwarzaną przez nich (jeśli faktycznie przyjmuje ona postać fizyczną) dokumentację⁴². Benson M. Oweghoro opracował wyniki badań dotyczących przechowywania oraz brakowania dokumentacji medycznej w nigeryjskich szpitalach. W swojej analizie szczegółowo przyjrzał się polityce zarządzania dokumentacją,

³⁹ Z. Nsibirwa, R. Hoskins, Ch. Stilwell, *Building the South African Nation through Legal Deposit: The Impact of Legislation on Preservation of Digital Materials*, AJLAIS 2014, t. 24, nr 1, s. 53–66.

⁴⁰ M. Ngoepe, P. Ngulube, *The Need for Records Management in the Auditing Process in the Public Sector in South Africa*, AJLAIS 2014, t. 24, nr 2, s. 135–150.

⁴¹ Zob. też: E. Maseh, *Managing Court Records in Kenya*, AJLAIS 2015, t. 25, nr 1, s. 77–87.

⁴² A.S. Adefunke, S. Ebijuwu, I. Mabawonku, *Documentation and Use of Indigenous Knowledge by Practitioners of Alternative Healthcare in Oyo State, Nigeria*, AJLAIS 2015, t. 25, nr 1, s. 59–68.

a także praktykom i procedurom stosowanym w placówkach ochrony zdrowia. Autor zwrócił uwagę na wyzwania związane z prawidłowym przechowywaniem akt medycznych, procesem ich selekcji oraz brakowania, podkreślając znaczenie spójnych regulacji i odpowiednich standardów postępowania dla zapewnienia bezpieczeństwa i dostępności tego rodzaju dokumentacji⁴³. Bardzo interesujące badania nad trendami badawczymi w zakresie archiwistyki i zarządzania dokumentacją upublicznili Omwoyo Bosire Onyancha, Mpho Ngoepe i Jan Maluleka, prezentując kierunki rozwoju oraz typy badań archiwalnych prowadzonych w Afryce Subsaharyjskiej. W swoim opracowaniu zwrócili uwagę, że choć szkoły biblioteczno-informacyjne w tym regionie formalnie oferują kształcenie z zakresu archiwistyki i zarządzania dokumentacją, to tylko nieliczne z nich kładą rzeczywisty nacisk na prowadzenie kursów i programów specjalistycznych w tej dziedzinie, zwłaszcza na poziomie licencjackim. Autorzy podkreślają, że niedostateczna liczba dedykowanych programów kształcenia może negatywnie wpływać na rozwój kompetencji zawodowych archiwistów i zarządców dokumentacją oraz na jakość badań prowadzonych w tym obszarze⁴⁴.

W tomie 26 z 2016 r. w obu numerach opublikowano łącznie 2 artykuły, do który należy się odnieść w kontekście analizowanego zagadnienia. Pierwszy z nich, autorstwa Francisa Garaby, prezentuje wyniki badania przeprowadzonego w 2014 r. w Bibliotece Luteranckiego Instytutu Teologicznego w Pietermaritzburgu. Celem badania było poznanie opinii użytkowników na temat archiwaliów przechowywanych w tej instytucji. Wyniki wskazują, że respondenci (użytkownicy) byli świadomi tego, czym są archiwa, a do najczęściej wykorzystywanych materiałów należały protokoły kościelne oraz dokumentacja diecezjalna. Wśród rekomendowanych działań popularyzatorskich znalazły się m.in.: organizacja wystaw tematycznych, oprowadzanie z przewodnikiem, dni otwarte archiwów oraz powołanie grupy przyjaciół archiwum, wspierającej jego działalność i promocję⁴⁵. Palalani Manewe-Sisa, Patricia Neo Mooko i Nathan Mnjama opublikowali wyniki badania, którego celem była ocena procesu obsługi klientów świadczonego przez Zespół ds. Zarządzania Dokumentacją

⁴³ B.M. Oweghoro, *Health Records Retention and Disposal in Nigerian Hospitals: Survey of Policies, Practices and Procedures*, AJLAIS 2015, t. 25, nr 1, s. 69–76.

⁴⁴ O. Bosire Onyancha, M. Ngoepe, J. Maluleka, *Trends, Patterns, Challenges and Types of Archival Research in Sub-Saharan, Africa*, AJLAIS 2015, t. 25, nr 2, s. 145–160.

⁴⁵ F. Garaba, *User Perceptions about Archives at the Lutheran Theological Institute Library, Pietermaritzburg, South Africa*, AJLAIS 2016, t. 26, nr 1, s. 73–84.

Ministerstwa Pracy i Spraw Wewnętrznych w Gaborone w Botswanie. Było to badanie eksploracyjne, w którym wykorzystano studium przypadku⁴⁶.

Następne 2 numery tomu 27 z 2017 r. zawierały również 2 artykuły poruszające zagadnienie zarządzania dokumentacją. Pierwsze z omawianych badań miało na celu ocenę charakteru oraz skali praktyk zarządzania dokumentacją w Ghana Premier League, czyli w Zarządzie Piłki Nożnej Ghany. Autorzy – Thomas Nuamah Yeboah, Musah Adams oraz Pino Akotia – wykazali dociekliwość badawczą, która pozwoliła im sformułować wnioski wskazujące na istotne braki w świadomości znaczenia rzetelnego dokumentowania działalności instytucjach sportowych. Z przeprowadzonej analizy wynika, że wciąż nie docenia się roli autentycznych i wiarygodnych zapisów jako podstawy przejrzystości, odpowiedzialności i efektywnego zarządzania. Pracownicy odpowiedzialni za dokumentację często nie posiadają odpowiedniego przygotowania ani przeszkolenia w zakresie jej właściwego prowadzenia, a osoby tworzące dokumenty nie wykazują dostatecznej troski o ich rejestrowanie w systemach wspierających przechowywanie i dostęp do informacji. Co więcej, deficyt praktyk związanych z planowym i systematycznym brakowaniem prowadzi do nieefektywnego gromadzenia danych i utrudnia ich późniejsze wykorzystanie⁴⁷. Tekst Patricka Ajibada i Festusa E. Khayundiego, *The Role of Records Management in Small Micro and Medium Enterprises (SMMEs) in South Africa and Its Implications for Business Sustainability*, ukazuje natomiast istotę zarządzania dokumentacją w zrównoważonym rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w RPA. Autorzy uważają, że praktyki zarządcze odgrywają kluczową rolę w zwrocie kosztów ponoszonych na inwestycje, wspieraniu podejmowania decyzji biznesowych i doskonaleniu zarządzania przedsiębiorstwem. Artykuł ten ukazuje, jak mocno zarządzanie dokumentacją wychodzi poza ramy instancjonalne. W Polsce natomiast dalej utożsamiane jest głównie z administracją publiczną⁴⁸.

⁴⁶ P. Manewe-Sisa, P. Neo Mooko, N. Mnjama, *Customer Service at the Records Management Unit of Botswana Ministry of Labour and Home Affairs*, AJLAIS 2016, t. 26, nr 2, s. 157–167.

⁴⁷ T.N. Yeboah, M. Adams, P. Akotia, *Records Management and Football Administration in Ghana*, AJLAIS 2017, t. 27, nr 1, s. 29–40.

⁴⁸ P. Ajibade, F.E. Khayundi, *The Role of Records Management in Small Micro and Medium Enterprises (SMMEs) in South Africa and Its Implications for Business Sustainability*, AJLAIS 2017, t. 27, nr 2, s. 175–188. Zob. *Zarządzanie dokumentacją. Badania i dydaktyka*, Biblioteka Zarządcy Dokumentacji, t. 7, red. R. Degen, M. Jabłońska, Toruń 2016; *Zarządzanie dokumentacją w instytucji. Czynniki sprzyjające i ograniczenia*, Biblioteka Zarządcy Dokumentacji, t. 9, red. R. Degen, M. Jabłońska, Toruń 2020.

W tomie 28 z 2018 r. opublikowano tylko 1 artykuł z zakresu archiwistyki, na temat zarządzania kryzysowego w archiwach. Erasmus H. Nyanga, Cathrine T. Nengomasha i Catherine Margaret Beukes-Amiss w publikacji *Disaster Preparedness and Management at the National Archives and the National Library of Namibia* przedstawili studium przypadku dotyczące działań podejmowanych przez Archiwum Narodowe i Bibliotekę Narodową Namibii w zakresie ochrony zasobu przed potencjalnymi katastrofami. Autorzy skupili się na analizie zagrożeń, które mogą prowadzić do zniszczenia zarówno samych materiałów archiwalnych i bibliotecznych, jak i infrastruktury instytucji. Wśród zidentyfikowanych ryzyk znalazły się zagrożenia dobrze znane również w polskim kontekście, takie jak pożar czy powódź, ale także mniej oczywiste, a równie niebezpieczne czynniki, takie jak przegrzanie budynku, które może prowadzić do przyspieszonej degradacji materiałów, zwłaszcza tych wrażliwych na zmiany temperatury i wilgotności. Autorzy zwrócili również uwagę na ryzyko kradzieży, które – choć często pomijane w kontekście katastrof – może mieć poważne konsekwencje dla integralności zasobu archiwalnego⁴⁹.

W 2019 r. opublikowano łącznie 5 prac, które swoim zakresem objęły zagadnienia nowoczesnej administracji i zarządzania dokumentacją, a także archiwistyki i selekcji dokumentacji na przedpolu archiwalnym. W artykule z tomu 29 pt. *Skills and Competencies for Authenticating Digital Records to Support Audit Process in Botswana Public Sector* Olefihle Mosweu i Mpho Ngoepe przedstawili wyniki swoich badań dotyczących praktyk uwierzytelniania dokumentów cyfrowych przez pracowników administracji publicznej Botswany. Analiza koncentrowała się na funkcjonowaniu Rządowego Systemu Rachunkowości i Budżetowania, wdrożonego przez władze kraju⁵⁰. Kolejny tekst, zatytułowany *Citizens' Acceptance of E-Government Service: Examining E-Tax Filing and Payment System (ETFPS) in Tanzania*, poświęcony jest analizie funkcjonowania elektronicznego systemu składania zeznań podatkowych i dokonywania płatności w Tanzanii. Autorzy zastosowali zaawansowane metody modelowania równań strukturalnych (SEM), aby zbadać czynniki wpływające na akceptację tego rozwiązania przez obywateli. Publikacja stanowi interesujące studium z zakresu e-administracji, ukazujące wyzwania i możliwości związane z wdrażaniem technologii cyfrowych w sektorze

⁴⁹ E. Nyanga, C.T. Nengomasha, C.M. Beukes-Amiss, *Disaster Preparedness and Management at the National Archives and the National Library of Namibia*, AJLAIS 2018, t. 28, nr 1, s. 77–92.

⁵⁰ O. Mosweu, M. Ngoepe, *Skills and Competencies for Authenticating Digital Records to Support Audit Process in Botswana Public Sector*, AJLAIS 2019, t. 29, nr 1, s. 17–28.

publicznym. Przedstawione podejście pozwala lepiej zrozumieć mechanizmy adaptacji systemów elektronicznych w kontekście lokalnym, a także dostarcza cennych wniosków dla projektowania skutecznych usług cyfrowych w krajach rozwijających się⁵¹.

Analizę systemu wsparcia administracji publicznej przeprowadzili również Sharon Mirella Wakhu, Xu Fuyuan oraz Jianjia He w pracy pt. *The 3D Integrated Model for E-Government Systems Success: A Case of the e-EIA System in Kenya*. Autorzy przedstawili wyniki badań empirycznych, których celem była ocena doświadczeń i opinii użytkowników korzystających z systemów rządowych wdrażanych w ramach projektu e-administracji w Kenii. Badanie koncentrowało się na funkcjonowaniu systemu e-EIA (Electronic Environmental Impact Assessment), analizując jego skuteczność, dostępność oraz wpływ na usprawnienie procesów administracyjnych⁵². W numerze 2 z tego roku Tamir Anteneh Alemu oraz Alemu Kumilachew Tegegnie opublikowali artykuł pt. *Investigating Optimal Feature Selection Method to Improve the Performance of Amharic Text Document Classification*, w którym podjęli próbę opracowania skutecznych metod selekcji cech i klasyfikacji dokumentów tekstowych zapisanych w języku amharskim – języku urzędowym Etiopii. Autorzy zastosowali metodę SVM (Support Vector Machine), czyli technikę klasyfikacyjną opartą na wektorach nośnych, która pozwala na identyfikację optymalnych granic decyzyjnych między kategoriami danych. Choć koncepcja ta może wydawać się abstrakcyjna, stanowi interesujący punkt wyjścia do rozważań nad automatyzacją procesów archiwizacyjnych, szczególnie w kontekście rosnącej masowości danych i potrzeby efektywnego zarządzania nimi. Co więcej, podejście to może znaleźć zastosowanie również w polskiej archiwistyce, zwłaszcza w obszarze klasyfikacji dokumentów cyfrowych i rozwoju narzędzi wspierających ich archiwizację⁵³. Ngoako Solomon Marutha w tekście zatytułowanym *Framework for Medical and Health Records Management Skills and Competency Development in Limpopo Public Hospitals to Support Healthcare Service Delivery in the Digital Era* przedstawił studium przypadku dotyczące rozwoju umiejętności i kompetencji w zakresie zarządzania dokumentacją medyczną

⁵¹ F.A. Kimathi, Y. Zhang, *Citizens' Acceptance of E-Government Service: Examining E-Tax Filing and Payment System (ETFPS) in Tanzania*, AJLAIS 2019, t. 29, nr 1, s. 45–62.

⁵² S. Mirella Wakhu, X. Fuyuan, J. He, *The 3D Integrated Model for E-Government Systems Success: A Case of the e-EIA System in Kenya*, AJLAIS 2019, t. 29, nr 1, s. 63–78.

⁵³ T. Anteneh Alemu, A. Kumilachew Tegegnie, *Investigating Optimal Feature Selection Method to Improve the Performance of Amharic Text Document Classification*, AJLAIS 2019, t. 29, nr 2, s. 103–114.

w publicznych szpitalach prowincji Limpopo. Autor skoncentrował się na analizie działań wspierających efektywne świadczenie usług zdrowotnych poprzez wdrażanie nowoczesnych technologii informacyjnych⁵⁴.

Tom 30 z 2020 r. nie zawierał artykułów, które wykazywałyby wyraźny potencjał do pogłębionej analizy. Jednak Pontso Nkuebe i Jaya Raju, w tekście poświęconym bibliotekarzom Narodowego Uniwersytetu Lesoto, zwrócili uwagę na istotne zagadnienie kompetencji zawodowych bibliotekarzy i archiwistów. W krajach afrykańskich nie występuje wyraźne rozdzielenie zadań pomiędzy instytucjami bibliotecznymi a archiwalnymi, jak ma to miejsce w Polsce czy innych państwach europejskich, gdzie różne funkcje są zazwyczaj realizowane przez odrębne podmioty. Tam kluczowe znaczenie ma przede wszystkim istnienie instytucji lub organizacji, która zapewnia możliwość gromadzenia, zabezpieczania i udostępniania dokumentacji, niezależnie od jej charakteru czy pochodzenia⁵⁵.

Tom 31 z 2021 r. zawierał tylko 1 artykuł będący przedmiotem niniejszego przeglądu. Mpho Ngoepe oraz Ngoako Marutha w publikacji *A Framework to Integrate Healthcare Records in the South African Public Hospitals Using Blockchain Technology* zauważyli, że w sektorze publicznym w RPA dokumentacja medyczna nie jest zintegrowana w jednym systemie, a za każdym razem, gdy pacjent zgłasza się do innego szpitala, otwierana jest nowa kartoteka⁵⁶. Praktyka ta negatywnie wpływa na jakość usług medycznych, ponieważ lekarze diagnozują pacjenta bez poznania jego historii medycznej. Czasami świadczeniodawcy mają trudności lub wręcz nie mogą leczyć pacjentów bez dostępu do karty zdrowia, ponieważ wiąże się to z powtarzaniem lub powielaniem metod leczenia i recept. Ustalili również, że jednym z elementów utrudniających integrację dokumentacji medycznej w RPA jest bezpieczeństwo informacji. Autorzy zaproponowali, aby ogólnokrajowy system dokumentacji medycznej zabezpieczyć z wykorzystaniem technologii blockchain⁵⁷. Ich zdaniem rozwiązanie to może skutecznie chronić wrażliwe dane,

⁵⁴ N.S. Marutha, *Framework for Medical and Health Records Management Skills and Competency Development in Limpopo Public Hospitals to Support Healthcare Service Delivery in the Digital Era*, AJLAIS 2019, t. 29, nr 2, s. 185–198.

⁵⁵ P. Nkuebe, J. Raju, *Knowledge and Skills Requirements of National University of Lesotho Librarians in Meeting Information Needs of Humanities Undergraduate Students in the Digital Age*, AJLAIS 2020, t. 30, nr 2, s. 197–220.

⁵⁶ M. Ngoepe, N. Marutha, *A Framework to Integrate Healthcare Records in the South African Public Hospitals Using Blockchain Technology*, AJLAIS 2021, t. 31, nr 1, s. 29–38.

⁵⁷ Technologia blockchain określana jest często jako system, którego nie można złamać. Postrzegają ją jako rozwiązanie mogące zmienić oblicze wielu branż. Przechowuje ona dane w wielu lokalizacjach zamiast w jednym centralnym repozytorium, przez co są one bezpieczniejsze. Dzięki

umożliwiając jednocześnie stworzenie kompletnej, dokładnej i bezpiecznej historii choroby po integracji danych z różnych źródeł. Dzięki zastosowaniu blockchain dostęp do dokumentacji medycznej pacjenta oraz jej aktualizacja byłyby możliwe z dowolnego miejsca w kraju, przy jednoczesnym pozostawieniu cyfrowego śladu w systemie, który z założenia gwarantuje przejrzystość, integralność i zaufanie⁵⁸.

W 2022 r. w 2 numerach tomu 32 opublikowano łącznie 2 artykuły – pierwszy z zakresu zarządzania dokumentacją, a drugi z archiwistyki. Mashilo Modiba w pracy *Legislation Used to Apply Artificial Intelligence for the Management of Records at the Council for Scientific and Industrial Research in South Africa* przedstawił zastosowanie przepisów prawnych w kontekście wykorzystania sztucznej inteligencji w zarządzaniu dokumentacją w Radzie ds. Badań Naukowych i Przemysłowych RPA⁵⁹. Natomiast Samuel Chabikwa, Nathan Mnjama, Maitseo Bolaane i Patrick Ngulube w artykule *Memory and Archives: Documenting White Minorities in Post Colonial Zimbabwe* poruszyli nieznaną w Polsce tematykę rozdzwiku między dokumentacją wytwarzaną przez rdzennych mieszkańców Afryki a zapisami tworzonymi przez kolonialistów. Zwrócili uwagę na głębokie różnice w sposobie dokumentowania rzeczywistości oraz celach, którym służyła⁶⁰. W artykule możemy przeczytać, że:

„Archiwa Zimbabwe są z natury kolonialne, podobnie jak większość byłych kolonii, a próby rozwiązania tej nierównowagi kolonialnej (np. przez Programy Historii Mówionej) doprowadziły do marginalizacji białej społeczności [»white community«] jako mniejszości zarówno rasowej, jak i liczebnej. Badanie miało na celu ustalenie strategii stosowanych przez białą społeczność w zakresie archiwizacji ich historycznej dokumentacji. Dane zebrano za pomocą wywiadów, od komitetów zarządzających byłymi instytucjami białej społeczności w Zimbabwe oraz osób posiadających wiedzę na temat ich archiwów. Wyniki badania wykazały, że

swoim właściwościom blockchain rewolucjonizuje sposób zawierania, rozliczania i zapisywania transakcji elektronicznych przy jednoczesnym obniżeniu ryzyka ataków przez zmniejszenie liczby potencjalnych miejsc włamań, zob.: A. Rot, R. Zygała, *Technologia blockchain jako rewolucja w transakcjach cyfrowych. Aspekty technologiczne i potencjalne zastosowania*, „Informatyka ekonomiczna” 2008, nr 4(50), s. 123–134, <https://doi.org/10.15611/ie.2018.4.09>.

⁵⁸ M. Ngoepe, N. Marutha, *A Framework to...*, s. 29.

⁵⁹ M. Modiba, *Legislation Used to Apply Artificial Intelligence for the Management of Records at the Council for Scientific and Industrial Research in South Africa*, AJLAIS 2022, t. 32, nr 1, s. 21–36.

⁶⁰ S. Chabikwa, N. Mnjama, M. Bolaane, P. Ngulube, *Memory and Archives: Documenting White Minorities in Post Colonial Zimbabwe*, AJLAIS 2022, t. 32, nr 2, s. 245–256.

dokumenty białej społeczności są gromadzone i przechowywane w nieokreślonych warunkach, ich format, charakter i liczba są nieznane, a zatem podatne na zaniechanie i zniszczenie. Głównym zaleceniem wynikającym z badania jest konieczność opracowania strategii interwencji, aby zapewnić, że dokumenty pochodzące ze stowarzyszeń białych osadników będą gromadzone i przechowywane, tak aby ostatecznie przyczyniły się do zintegrowanej pamięci społecznej w Zimbabwie”⁶¹.

W 2023 r. w tomie 33, w numerach 1 i 2, opublikowano łącznie 4 artykuły z zakresu archiwistyki i zarządzania dokumentacją. Pierwszy z nich, *The Influence of Archives in Conflict Resolution: A Case Study of Botswana and Namibia* autorstwa Olefihle Mosweu i Tshepho Mosweu, rozpatruje znaczenie materiałów archiwalnych w procesach sądowych na przykładzie sporu granicznego między Botswaną a Namibią o wyspę Sedudu (Kasikili). Autorzy stwierdzili, że materiały archiwalne zachowane w różnorodnych formach fizycznych, takie jak rysunki, mapy, plany, raporty, dokumenty naukowe i korespondencja władz kolonialnych, odegrały kluczową rolę w sprawie i traktowane były jako dowody, które umożliwiły Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości prawne rozstrzygnięcie sporu między dwoma krajami. Artykuł jednoznacznie podkreśla, że zachowanie autentyczności, integralności i wiarygodności dokumentacji archiwalnej w czasie jest fundamentalnym zadaniem archiwistów – nie tylko z perspektywy historycznej, lecz także prawnej⁶². Podobny aspekt został poruszony w artykule Aliyu Abubakara Lawana i Pekki Henttonena *Anti-Corruption Investigators’ Perception of the Role of Records and Records Management in Nigeria*, w którym przeanalizowano wpływ dokumentacji na zakończenie dochodzeń antykorupcyjnych w Nigerii. Autorzy przedstawili istotne wnioski wynikające z przeprowadzonych badań, wskazując, że dokumentacja oraz skuteczne zarządzanie nią odgrywają kluczową rolę w globalnej walce z korupcją. Podkreślono ponownie, że funkcjonowanie mechanizmów rozliczeniowych – zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym – opiera się w dużej mierze na dostępie do wiarygodnych, kompletnych i autentycznych dowodów, których źródłem są właściwie prowadzone archiwa. Zarządzanie dokumentacją staje się zatem nie tylko technicznym procesem administracyjnym, lecz także narzędziem wspierającym działania dochodzeniowe i kontrolne. Autorzy zauważyli, że dokładna i rzetelnie prowadzona dokumentacja

⁶¹ Cyt. za: ibidem, s. 245.

⁶² O. Mosweu, T. Mosweu, *The Influence of Archives in Conflict Resolution: A Case Study of Botswana and Namibia*, AJLAIS 2023, t. 33, nr 1, s. 23–36.

może skutecznie zniechęcać do podejmowania nielegalnych działań, zwiększając przejrzystość i odpowiedzialność w sektorze publicznym⁶³. Mashilo Modiba, Patrick Ngulube i Ngoako Marutha w kolejnym artykule numeru 1 – *Discharging Records Management Activities Using Artificial Intelligence at the Council for Scientific and Industrial Research, South Africa* – przedstawili całościowe wyniki badań nad tym, w jaki sposób procesy związane z zarządzaniem dokumentacją w Radzie ds. Badań Naukowych i Przemysłowych w RPA mogą być wspierane przez technologię sztucznej inteligencji. W podsumowaniu zawarto konkluzję, że wdrożenie najnowszych rozwiązań może znacząco zwiększyć efektywność zarządzania dokumentacją, jej klasyfikacji i digitalizacji, poprawić dostępność informacji oraz ograniczyć ryzyko błędów ludzkich, co jest szczególnie istotne w kontekście instytucji badawczych operujących na dużych zbiorach danych⁶⁴. Ostatnia publikacja *Archival Silences within the National Archival Documentary Heritage Institutions of Botswana* prezentuje wyniki badania dotyczącego zasobów archiwalnych w Botswanie. Autorzy zwracają uwagę, że brak spójnej polityki gromadzenia materiałów archiwalnych doprowadził do powstania poważnych luk w dokumentacji, przez co wiele aspektów życia społecznego i kulturalnego kraju nie zostało odpowiednio udokumentowanych, ponieważ materiały te nie zostały zabezpieczone, uległy zniszczeniu lub zostały skradzione. Tytuł artykułu nawiązuje do zjawiska „milczenia archiwów”, czyli braku świadectw dotyczących określonych grup społecznych, np. społeczności LGBTQ+ w tym kraju⁶⁵.

W ostatnim analizowanym tomie, 34 z 2024 r., w obu numerach ukazało się łącznie aż 5 artykułów dotyczących *strictae* archiwistyki, a także 1 z pogranicza administracji⁶⁶. Pierwszy z nich, przygotowany przez Oluwayemi Ibukunę Oluwę Odularu i zatytułowany *Perceptions on the Utilisation of Archives in Enhancing Research in Higher Educational Institutions* umieszcza archiwa w szerszym kontekście systemu informacji naukowej. Autorka, wykorzystując teorię konstrukcjonizmu

⁶³ A. Abubakar Lawan, P. Henttonen, *Anti-Corruption Investigators' Perception of the Role of Records and Records Management in Nigeria*, AJLAIS 2023, t. 33, nr 1, s. 74–84.

⁶⁴ M. Modiba, P. Ngulube, N. Marutha, *Discharging Records Management Activities Using Artificial Intelligence at the Council for Scientific and Industrial Research, South Africa*, AJLAIS 2023, t. 33, nr 1, s. 37–50.

⁶⁵ T.J. Masibi, N. Mnjama, P. Mazebe Sebina, *Archival Silences within the National Archival Documentary Heritage Institutions of Botswana*, AJLAIS 2023, t. 33, nr 2, s. 245–258, <https://doi.org/10.4314/ajlais.v33i2.9>.

⁶⁶ Wśród pozostałych tekstów wymienić należy: M. Nyanyu Evans, J.C. Maina, J. Ochieng' Ogalo, *Managing Human Resource Records for Accountability at Garissa County Government, Kenya*, AJLAIS 2024, t. 34, nr 2, s. 117–126.

społecznego, analizuje sposób, w jaki archiwa są postrzegane przez środowisko akademickie oraz jak ich zasoby mogą wspierać procesy badawcze w instytucjach szkolnictwa wyższego. Podejście to pozwala uchwycić nie tylko funkcjonalny wymiar archiwów jako źródła danych, lecz także ich rolę jako przestrzeni dialogu, interpretacji i budowania wiedzy⁶⁷. Kolejny artykuł Maimuna Janneha, Olugbade Oladokuna i Tshepha Mosweu *From Crisis to Continuity: Analysing the Impact of COVID-19 Pandemic on Public Records and Archives Management in the Gambia* stanowi istotny wkład w analizę znaczenia pandemii COVID-19 na zarządzanie dokumentacją publiczną i archiwami w Gambii. Autorzy przedstawiają badania, których wyniki podkreślają, że choć pandemia miała umiarkowany wpływ na funkcjonowanie systemów zarządzania dokumentacją, to jednak znacząco odbiła się na jakości i dostępności usług archiwalnych w kraju. Zdecydowana większość dokumentacji i materiałów archiwalnych w Gambii nadal istnieje wyłącznie w formie fizycznej, co znacząco ograniczyło dostępność informacji w czasie lockdownów i pracy zdalnej. Co istotne, w okresie pandemii większy nacisk położono na ochronę pracowników niż na zabezpieczenie informacji, co w dłuższej perspektywie może mieć poważne konsekwencje dla integralności i ciągłości działania instytucji publicznych. W badaniach zwrócono ponadto uwagę na przypadki wycieku informacji, które miały miejsce głównie za pośrednictwem mediów społecznościowych, rozmów telefonicznych oraz poczty elektronicznej. Źródłem tych incydentów był brak odpowiednich mechanizmów zabezpieczających informacje i dokumentację, z których mogli korzystać urzędnicy. W konsekwencji najczęściej wykorzystywanymi kanałami ich wymiany pomiędzy pracownikami administracji publicznej w Gambii były wówczas aplikacja WhatsApp oraz poczta elektroniczna, co dodatkowo potęgowało ryzyko niekontrolowanego przepływu danych⁶⁸.

⁶⁷ O. Ibukun, O. Odularu, *Perceptions on the Utilisation of Archives in Enhancing Research in Higher Educational Institutions*, AJLAIS 2024, t. 34, nr 1, s. 37–49.

⁶⁸ M. Janneh, O. Oladokun, T. Mosweu, *From Crisis to Continuity: Analysing the Impact of COVID-19 Pandemic on Public Records and Archives Management in the Gambia*, AJLAIS 2024, t. 34, nr 1, s. 87–102. Zob. K. Pełowska, *Biurowość w czasach pandemii. Wpływ epidemii COVID-19 na informatyzację biurowości w jednostkach administracji samorządowej*, „Archeion” 2021, t. 122, s. 281–309, <https://doi.org/10.4467/26581264ARC.21.008.14488>; M. Smoczyński, *Biurowość w czasach pandemii. System EZD podczas epidemii COVID-19 w jednostkach administracji samorządowej i rządowej w terenie*, „Archeion” 2021, t. 122, s. 310–336, <https://doi.org/10.4467/26581264ARC.21.009.14489>.

W numerze 2 tego tomu opublikowano 4 znaczące artykuły naukowe, które wnoszą istotny wkład w rozwój badań nad archiwistyką i zarządzaniem dokumentacją w kontekście afrykańskim. Pierwszy z nich, których autorami są Andrew Phologolo, Olugbade Oladokun i Tshepho Mosweu, *Managing Heritage: A Study of Archival Collections Handling Practices at Botswana National Archives and Records Services*, prezentuje wyniki badań nad zasobem archiwalnym w Botswanie. Artykuł ten jest szczególnie interesujący zarówno z perspektywy archiwoznawczej, jak i zarządzania dokumentacją, ponieważ autorzy wskazują na poważne braki w polityce gromadzenia materiałów archiwalnych. W efekcie znaczna część dokumentacji nie jest przechowywana wiecześnie, co rodzi ryzyko utraty dziedzictwa narodowego⁶⁹. Kolejny autor, Nampombe Saurombe, przeanalizował ramy prawne udostępniania materiałów archiwalnych i inicjatywy na rzecz dostępu do archiwów w Afryce Wschodniej i Południowej. Niestety, główną konkluzją płynącą z jego badań jest stwierdzenie, że dostęp do archiwów w tym regionie pozostaje ograniczony⁷⁰. W tym kontekście szczególnego znaczenia nabierają inicjatywy takie jak internetowy katalog materiałów archiwalnych „Archives Africa”⁷¹. Mashilo Modiba i Mahlatse Shekgola w swoim artykule *Artificial Intelligence Embedded Cloud Computing Technology for the Management of Digital Archives in the Fifth Industrial Revolution in South Africa* podejmują aktualny temat wykorzystania nowoczesnych technologii w zarządzaniu archiwami cyfrowymi. Autorzy analizują potencjał technologii przetwarzania w chmurze, wzbogaconej o mechanizmy sztucznej inteligencji, jako narzędzia umożliwiającego efektywne zarządzanie materiałami archiwalnymi oraz zapewnienie szerokiego i łatwego dostępu do nich w RPA. W publikacji podkreślono, że integracja sztucznej inteligencji z rozwiązaniami chmurowymi może znacząco usprawnić procesy klasyfikacji, indeksowania, wyszukiwania i zabezpieczania danych, co jest szczególnie istotne w warunkach rosnącej ilości informacji cyfrowych oraz potrzeby ich szybkiego udostępniania⁷².

⁶⁹ A. Phologolo, O. Oladokun, T. Mosweu, *Managing Heritage: A Study of Archival Collections Handling Practices at Botswana National Archives and Records Services*, AJLAIS 2024, t. 34, nr 2, s. 173–188.

⁷⁰ N. Saurombe, *Traversing the Intersection: Legislative Frameworks and Initiatives for Archival Access in East and Southern Africa*, AJLAIS 2024, t. 34, nr 2, s. 189–204.

⁷¹ M. Niedźwiedzka, „Archives Africa”..., s. 119–135.

⁷² M. Modiba, M. Shekgola, *Artificial Intelligence Embedded Cloud Computing Technology for the Management of Digital Archives in the Fifth Industrial Revolution in South Africa*, AJLAIS 2024, t. 34, nr 2, s. 229–239.

Podsumowanie

W trakcie badania przeanalizowano 62 artykuły naukowe. Poniższy wykres przedstawia liczbę publikacji w kolejnych tomach czasopisma.

Wykres 1. Liczba artykułów z zakresu archiwistyki i zarządzania dokumentacją opublikowanych w czasopiśmie „African Journal of Library, Archives and Information Science” w latach 2000–2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie czasopisma „African Journal of Library, Archives and Information Science”, t. 10–34.

Biorąc pod uwagę fakt, iż w tym czasie opublikowano 50 numerów, można przyjąć, że na numer przypadało średnio 1.14 artykułu z zakresu archiwistyki i zarządzania dokumentacją. Najwięcej tekstów opublikowano w 2000 r. Tomy z lat 2009, 2019 i 2020 nie zawierały publikacji bezpośrednio powiązanych z analizowaną tematyką.

Analiza uwidoczniła pewne tendencje badawcze podejmowane w konkretnych latach. Do 2008 r. artykuły z archiwistyki pojawiały się równie często co te dotyczące zarządzania dokumentacją. Później nastąpił wyraźny spadek publikacji o tej tematyce, a w kolejnych latach zwiększenie zainteresowania zagadnieniem zarządzania kosztem tekstów poświęconych kwestiom związanym z archiwami i wieczystym przechowywaniem materiałów archiwalnych. Prawdopodobnie wynika to z braku strategii gromadzenia materiałów archiwalnych.

Należy zauważyć, że w publikacjach dominują studia przypadku⁷³. Znaczna część artykułów koncentruje się na zagadnieniach dotyczących edukacji oraz zainteresowaniach badawczych studentów archiwistyki i zarządzania dokumentacją. Mimo zauważalnego wzrostu tekstów poruszających tematykę e-administracji, kwestie dotyczące dokumentacji – szczególnie tej tworzonej pierwotnie w formie cyfrowej (*born digital*) – wciąż pozostają marginalne w afrykańskim dyskursie naukowym. Tymczasem właśnie ta forma dokumentacji stanowi dziś jedno z kluczowych wyzwań dla archiwów w Europie i krajach wysoko rozwiniętych, szczególnie w kontekście jej gromadzenia i długoterminowego przechowywania. Godne uwagi jest również to, że zagadnienia związane z zarządzaniem dokumentacją zostały podjęte na łamach czasopisma już w 2000 r. W Polsce termin ten pojawił się po raz pierwszy w 2001 r.⁷⁴, co zapoczątkowało rozwój badań naukowych w tym precyzyjnie zdefiniowanym obszarze.

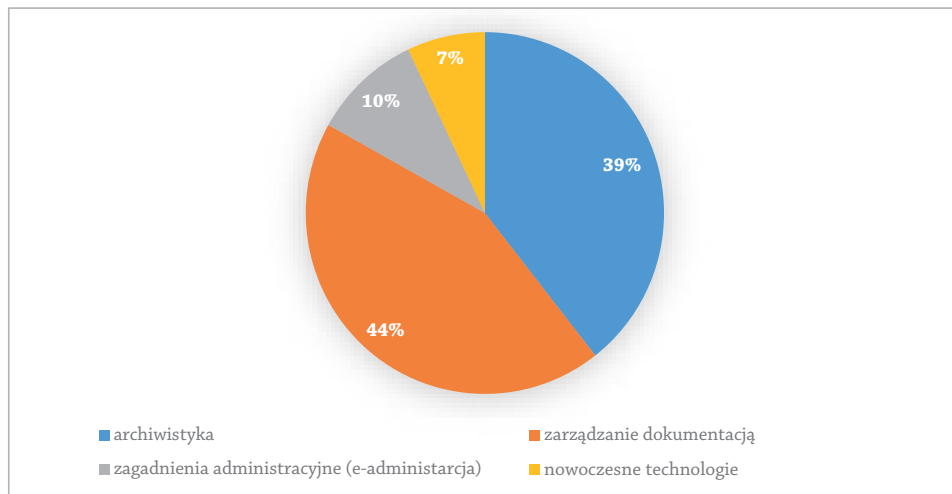
Warto również podkreślić, że artykuły publikowane na łamach czasopisma cechują się wysokim poziomem dbałości o stronę metodologiczną. Niekiedy kwestie dotyczące doboru metod badawczych oraz ich szczegółowy opis zajmują większą część tekstu niż sama analiza wyników czy omówienie zasadniczego problemu badawczego. Taka struktura wynika przede wszystkim z dominacji badań empirycznych, w tym licznych studiów przypadku, które wymagają precyzyjnego ujęcia metodologicznego. Tego rodzaju podejście wpisuje się w globalne standardy publikacji naukowych, gdzie transparentność metodologiczna i możliwość replikacji badań stanowią istotną wartość. Niestety, na gruncie polskim wciąż brakuje konsekwentnego wdrażania podobnych praktyk, co czyni ten przykład szczególnie interesującym i wartym naśladowania.

Poniższy wykres ilustruje zagadnienia podejmowane na łamach „African Journal of Library, Archives and Information Science” w analizowanym okresie, ze szczególnym uwzględnieniem tematów będących przedmiotem niniejszego opracowania.

⁷³ Society of American Archivist, Publications, <https://www2.archivists.org/publications/cases-studies> [dostęp: 24.10.2025].

⁷⁴ R. Degen, *Zarządzanie dokumentacją w polskich badaniach* [w:] *Zarządzanie dokumentacją: badania i dydaktyka*, Biblioteka Zarządcy Dokumentacji, t. 7, red. R. Degen, M. Jabłońska, Toruń 2016, s. 37–58.

Wykres 2. Tematyka z zakresu archiwistyki i zarządzania dokumentacją poruszana w artykułach „African Journal of Library, Archives and Information Science” w latach 2000–2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie czasopisma „African Journal of Library, Archives and Information Science”, t. 10–34.

Artykuły publikowane w czasopiśmie dotyczyły głównie krajów Subsaharyjskich, w większości zjednoczonych w ramach ESARBICA. Próżno szukać w nim informacji o archiwistyce krajów takich jak Egipt, Tunezja czy Algieria. Zaledwie 1 artykuł z 2014 r. odnosił się do Maroka, ale poruszał kwestię bibliotekoznawstwa.

Analiza opublikowanego materiału wskazała na brak wyraźnego rozgraniczenia między funkcjonowaniem archiwów a bibliotek na kontynencie afrykańskim. Może on wynikać z historycznych uwarunkowań, w szczególności z wpływów kolonialnych Wielkiej Brytanii, gdzie różnice w organizacji i funkcjonowaniu tych instytucji są mniej wyraźne niż w tradycji Europy kontynentalnej. Istotnym czynnikiem może być również kwestia finansowania – utrzymanie jednej instytucji odpowiedzialnej zarówno za zasoby archiwalne, jak i biblioteczne jest znacznie łatwiejsze niż rozdzielenie tych funkcji pomiędzy odrębne jednostki.

Godne uwagi jest również to, że część zagadnień poruszanych na łamach czasopisma koncentruje się na aspektach etnologicznych i geograficznych, głęboko osadzonych w lokalnym kontekście społecznym i kulturowym. Różnorodność językowa, administracyjna oraz etniczna stanowi istotne wyzwanie dla krajów afrykańskich, co znajduje wyrazne odzwierciedlenie w problematyce podejmowanej przez autorów publikacji. Na szczególną uwagę zasługuje refleksja nad sposobami

dokumentowania i archiwizacji działalności tradycyjnych przywódców (wodzów) oraz wskazanie potrzeby długoterminowego przechowywania i ochrony dokumentacji wytwarzanej przez tę unikalną strukturę władzy. Materiały te, często nieformalne i głęboko osadzone w miejscowych tradycjach, wymagają szczególnego podejścia, zarówno w aspekcie technicznym, jak i kulturowym, co czyni je wyjątkowym wyzwaniem dla współczesnej teorii i praktyki archiwalnej.

Z powyższych względów nie należy w ścisłym sensie porównywać trendów badawczych w zakresie archiwistyki i zarządzania dokumentacją pomiędzy kontynentem afrykańskim a europejskim. Warto przy tym zauważyć, że dokumentacja urzędowa w krajach Afryki obejmuje przede wszystkim okres postkolonialny, co sprawia, że starsze materiały archiwalne wytworzone na tym obszarze nie są obecne w analizowanych publikacjach. Mimo tej specyfiki, w czasopiśmie pojawiają się również artykuły podejmujące tematykę wpisującą się w aktualne, globalne nurty badawcze. Wśród nich warto wymienić chociażby zagadnienia związane z prawami autorskimi w kontekście dostępu online, a także – choć jednorazowo – problematykę dokumentowania społeczności LGBTQ+, co świadczy o otwartości redakcji na współczesne wyzwania społeczne i kulturowe.

Analiza poszczególnych artykułów pozwoliła również na wyodrębnienie grona badaczy szczególnie aktywnych i wyróżniających się w dziedzinie archiwistyki oraz zarządzania dokumentacją w krajach Afryki Subsaharyjskiej. Do autorów najczęściej publikujących w periodyku należeli: Emmenuel Adjei (Uniwersytet w Ghanie), Francis Garaba (Uniwersytet Fort Hare w RPA), Henry N. Kemoni (Uniwersytet Moi w Kenii), Nathan Mnjama (Uniwersytet w Botswanie), Patrick Ngulube oraz Mashilo Modiba (Uniwersytet Południowej Afryki w RPA).

„African Journal of Library, Archives and Information Science” stanowi znakomite źródło wiedzy na temat informacji naukowej, nauk informacyjnych i bibliotekoznawstwa, a także technologii informacyjnych oraz archiwistyki i zarządzania dokumentacją na terenie Afryki Południowej i Wschodniej. Ciągłość publikacji, szeroki zakres tematyczny oraz fakt, że czasopismo ukazuje się w języku angielskim, pozwalają zaliczyć je do grona najważniejszych periodyków archiwalnych na świecie. Stanowi ono istotne źródło wiedzy o rozwoju archiwistyki w krajach rozwijających się, gdzie – mimo rosnącego znaczenia dokumentacji – kwestie jej zabezpieczania nie zawsze zajmują pozycję priorytetową. Czasopismo dostarcza jednak cennego obrazu zmieniającego się podejścia do zarządzania dokumentacją, a także dynamicznego rozwoju technologicznego, który przekłada się na wdrażanie nowoczesnych rozwiązań zarówno w archiwach, jak

i w instytucjach administracji publicznej. Jak już wcześniej wspomniano, publikacje nie koncentrują się jeszcze na problematyce dokumentacji elektronicznej typu *born digital*, lecz raczej na procesie implementacji technologii cyfrowych w różnych instytucjach.

Bibliografia

- Abioye A., *Confidentiality and Protection of Official Records in the Freedom of Information Era: Nigeria's Situation*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2010, t. 20, nr 1, s. 29–39.
- Abioye A., *Court Records Management and Efficient Administration of Justice in Nigeria*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2014, t. 24, nr 1, s. 27–40.
- Abubakar Lawan A., Henttonen P., *Anti-Corruption Investigators' Perception of the Role of Records and Records Management in Nigeria*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2023, t. 33, nr 1, s. 74–84.
- Adami T.A., *The Management of International Criminal Justice Records: The Case of Rwandan Tribunal*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2003, t. 13, nr 1, s. 1–10.
- Adams M., *Freedom of Information and Records Management in Ghana*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2006, t. 16, nr 1, s. 29–38.
- Adams M., *The Management of Chieftaincy Records in Ghana: An Overview*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2005, t. 15, nr 1, s. 81–86.
- Adefunke A.S., Ebijuwa S., Mabawonku I., *Documentation and Use of Indigenous Knowledge by Practitioners of Alternative Healthcare in Oyo State, Nigeria*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2015, t. 25, nr 1, s. 59–68.
- Adjei E., *Retention of Medical Records in Ghanaian Teaching Hospitals: Some International Perspectives*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2004, t. 14, nr 1, s. 37–52.
- Adjei E., Tetteh Ayernor E., *Automated Medical Record Tracking System for the Ridge Hospital, Ghana Part I: Systems Development and Design*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2005, t. 15, nr 1, s. 1–14.
- Adjei E., Tetteh Ayernor E., *Automated Medical record Tracking System for the Ridge Hospital, Ghana Part II: Evaluation of the System*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2005, t. 15, nr 2, s. 93–98.
- Ajibade P., Khayundi F.E., *The Role of Records Management in Small Micro and Medium Enterprises (SMMEs) in South Africa and Its Implications for Business Sustainability*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2017, t. 27, nr 2, s. 175–188.

- AJLAIS included in *African Journals Online (AJOL)*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2000, t. 10, nr 2, s. 198.
- Akotia P., *Management of Public Sector Financial Records in Ghana: Implications for Good Government*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2000, t. 10, nr 2, s. 153–166.
- Akotia P., *Public Sector Records Systems in Ghana: Some Lessons in Development Management*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2003, t. 13, nr 2, s. 107–118.
- Akussah H., *Records Management and Preservation in Government Ministries and Departments in Ghana*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2002, t. 12, nr 2, s. 155–166.
- Akussah H., *The State of Document Deterioration in the National Archives of Ghana*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2006, t. 16, nr 1, s. 1–8.
- Alemna A.A., *Characteristics and Careers of Past Postgraduate Diploma Students of the Department of Library and Archival Studies University of Ghana, Legon, 1981/82–1987/88*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 1991, t. 1, nr 1, s. 45–50, <https://doi.org/10.3233/EFI-1991-9204>.
- Anteneh Alemu T., Kumilachew Tegegnie A., *Investigating Optimal Feature Selection Method to Improve the Performance of Amharic Text Document Classification*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2019, t. 29, nr 2, s. 103–114.
- Basics in Communication and Media Studies*, red. M. Eid, A. Dakroury, Boston, Massachusetts 2012.
- Bosire Onyancha O., Ngoepe M., Maluleka J., *Trends, Patterns, Challenges and Types of Archival Research in Sub-Saharan Africa*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2015, t. 25, nr 2, s. 145–160.
- Chabikwa S., Mnjama N., Bolaane M., Ngulube P., *Memory and Archives: Documenting White Minorities in Post Colonial Zimbabwe*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2022, t. 32, nr 2, s. 245–256.
- Degen R., *Zarządzanie dokumentacją w polskich badaniach [w:] Zarządzanie dokumentacją: badania i dydaktyka*, Biblioteka Zarządcy Dokumentacji, t. 7, red. R. Degen, M. Jabłońska, Toruń 2016, s. 37–58.
- Erwat E.A., Fabunmi M., *A Comparative Analysis of Information Acquisition, Information Management Capacity and Administrators Decision-Making Effectiveness in Tertiary Institutions in South-Western Nigeria*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2006, t. 16, nr 2, s. 89–100.
- Gandu Shibanda G., *Managing and Strategising Africa's Information in Global Computerisation*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2000, t. 10, nr 1, s. 35–42.
- Garaba F., *The State of Archival Appraisal Practices in the ESARBICA Region*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2007, t. 17, nr 1, s. 59–63.

- Garaba F., *Towards Public Domain Management of Liberation Movement Heritage Records in Eastern and Southern Africa*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2012, t. 22, nr 2, s. 133–142.
- Garaba F., *User Perceptions about Archives at the Lutheran Theological Institute Library, Pietermaritzburg, South Africa*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2016, t. 26, nr 1, s. 73–84.
- Gierszewska W., *Archiwa narodowe Ugandy i Rwandy*, „Archeion” 2024, t. 125, s. 102–118, <https://doi.org/10.4467/26581264ARC.24.001.18718>.
- Ibukun O., Odularu O., *Perceptions on the Utilisation of Archives in Enhancing Research in Higher Educational Institutions*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2024, t. 34, nr 21, s. 37–49.
- Janneh M., Oladokun O., Mosweu T., *From Crisis to Continuity: Analysing the Impact of COVID–19 Pandemic on Public Records and Archives Management in the Gambia*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2024, t. 34, nr 1, s. 87–102.
- Kemoni H., *Melvin Defleur’s Information Communication Model: Its Application to Archives Administration*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2004, t. 14, nr 2, s. 167–175.
- Kemoni H., *The Utilisation of Archival Information by Researchers in Kenya: A Case Study of the University of Nairobi*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2002, t. 12, nr 1, s. 69–80.
- Kemoni H.N., *Theoretical Framework and Literature Review in Graduate Records Management Research*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2008, t. 18, nr 2, s. 103–117.
- Kemoni H., Wamukoya J., *Preparing for the Management of Electronic Records at Moi University, Kenya: A Case Study*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2000, t. 10, nr 2, s. 125–138.
- Kemoni H.N., Ngulube P., *Records and Archives Legislation in Kenya and Management of Public Sector Records: A SWOT Analysis Approach*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2007, t. 17, nr 2, s. 98–102.
- Kimathi F.A., Zhang Y., *Skills and Competencies for Authenticating Digital Records to Support Audit Process in Botswana Public Sector*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2019, t. 29, nr 1, s. 45–62.
- Leśniewski M., *Trochę egzotyki – raport z badań w archiwach i bibliotekach Republiki Południowej Afryki*, „Archeion” 2015, t. 116, s. 111–123.
- Lumande E., Ojedokun A.A., *Collection Mapping as an Evaluation Technique for Determining Curriculum and Collection Relationship: The University of Botswana Experience*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2005, t. 15, nr 1, s. 25–34.

- Majchrzak N., *Kształtowanie kompetencji komunikacyjnych w aspekcie psychologicznym w zarządzaniu bezpieczeństwem państwa*, „Conversatoria Linguistica” 2023, t. 15, s. 31–50, <https://doi.org/10.34739/clg.2023.15.03>.
- Manewe-Sisa P., Neo Mooko P., Mnjama N., *Customer Service at the Records Management Unit of Botswana Ministry of Labour and Home Affairs*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2016, t. 26, nr 2, s. 157–167.
- Marutha N.S., *Framework for Medical and Health Records Management Skills and Competency Development in Limpopo Public Hospitals to Support Healthcare Service Delivery in the Digital Era*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2019, t. 29, nr 2, s. 185–198.
- Maseh E., *Managing Court Records in Kenya*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2015, t. 25, nr 1, s. 77–87.
- Masibi T.J., Mnjama N., Mazebe Sebina P., *Archival Silences within the National Archival Documentary Heritage Institutions of Botswana*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2023, t. 33, nr 2, s. 245–258, <https://doi.org/10.4314/ajlais.v33i2.9>.
- Mirella S., Wakhu Fuyuan X., He J., *The 3D Integrated Model for E-Government Systems Success: A Case of the e-EIA System in Kenya*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2019, t. 29, nr 1, s. 63–78.
- Mnjama N., *A review of ESARBICA Resolutions 1969–2005*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2007, t. 17, nr 1, s. 23–32.
- Mnjama N., *Preservation and Management of Audiovisual Archives in Botswana*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2010, t. 20, nr 2, s. 139–148.
- Mnjama N.M., *Freedom of Information Legislation in Esarbica States and its Implications on Records Management Practice*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2000, t. 10, nr 1, s. 43–54.
- Moahi K.H., *Copyright in the Digital Era and Some Implications for Indigenous Knowledge*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2004, t. 14, nr 1, s. 1–14.
- Modiba M., *Legislation Used to Apply Artificial Intelligence for the Management of Records at the Council for Scientific and Industrial Research in South Africa*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2022, t. 32, nr 1, s. 21–36.
- Modiba M., Ngulube P., Marutha N., *Discharging Records Management Activities Using Artificial Intelligence at the Council for Scientific and Industrial Research, South Africa*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2023, t. 33, nr 1, s. 37–50.
- Modiba M., Shekgola M., *Artificial Intelligence Embedded Cloud Computing Technology for the Management of Digital Archives in the Fifth Industrial Revolution in South Africa*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2024, t. 34, nr 2, s. 229–239.

- Mosweu O., Mosweu T., *The Influence of Archives in Conflict Resolution: A Case Study of Botswana and Namibia*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2023, t. 33, nr 1, s. 23–36.
- Mosweu O., Ngoepe M., *Skills and Competencies for Authenticating Digital Records to Support Audit Process in Botswana Public Sector*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2019, t. 29, nr 1, s. 17–28.
- Muchaonyerwa N., Khayundi F., *The Management of Digital Records in the Office of the Premier of the Eastern Cape Province, South Africa*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2014, t. 24, nr 1, s. 41–52.
- Mutula S.M., *Information Access/Accessibility in a Digital Environment*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2013, t. 23, nr 1, s. 1–4.
- Mutula S.M., *The Changing Face of Library and Information Science Profession*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2013, t. 23, nr 2, s. 89–92.
- Ngoepe M., Marutha N., *A Framework to Integrate Healthcare Records in the South African Public Hospitals Using Blockchain Technology*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2021, t. 31, nr 1, s. 29–38.
- Ngoepe M., Ngulube P., *The Need for Records Management in the Auditing Process in the Public Sector in South Africa*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2014, t. 24, nr 2, s. 135–150.
- Ngulube P., *Disaster and Security Management in Public Archival Institutions in ESARBICA Region*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2005, t. 15, nr 1, s. 15–24.
- Ngulube P., *Mapping Mixed Methods Research in Library and Information Science Journals in Sub-Saharan Africa, 2004–2008*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2013, t. 22, nr 2, s. 117–132.
- Ngulube P., *Preservation Reformatting Strategies in Selected Sub-Saharan African Archival Institutions*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2002, t. 12, nr 2, s. 117–132.
- Ngulube P., *Staff Retention in the National Archives of Zimbabwe*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2000, t. 10, nr 2, s. 139–152.
- Niedźwiedzka M., „Archives Africa” – internetowy katalog materiałów archiwalnych, „Archeion” 2024, t. 125, s. 119–135, <https://doi.org/10.4467/26581264ARC.24.002.20117>.
- Nkuebe P., Raju J., *Knowledge and Skills Requirements of National University of Lesotho Librarians in Meeting Information Needs of Humanities Undergraduate Students in the Digital Age*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2019, t. 29, nr 2, s. 197–219.
- Nkuebe P., Raju J., *Knowledge and Skills Requirements of National University of Lesotho Librarians in Meeting Information Needs of Humanities Undergraduate Students in the Digital Age*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2020, t. 30, nr 2, s. 197–220.

- Nsibirwa Z., Hoskins R., Stilwell Ch., *Building the South African Nation through Legal Deposit: The Impact of Legislation on Preservation of Digital Materials*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2014, t. 24, nr 1, s. 53–66.
- Nyanga E., Nengomasha C.T., Beukes-Amiss C.M., *Disaster Preparedness and Management at the National Archives and the National Library of Namibia*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2018, t. 28, nr 1, s. 77–92.
- Nyanyu E.M., Maina J.C., Ochieng’ Ogalo J., *Managing Human Resource Records for Accountability at Garissa County Government, Kenya*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2024, t. 34, nr 2, s. 117–126.
- Olatokun W.M., *National Information Technology Policy in Nigeria: Prospects, Challenges, and Framework for Implementation*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2006, t. 16, nr 1, s. 9–18.
- Oweghoro B.M., *Health Records Retention and Disposal in Nigerian Hospitals: Survey of Policies, Practices and Procedures*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2015, t. 25, nr 1, s. 69–76.
- Pełowska K., *Biurowość w czasach pandemii. Wpływ epidemii COVID–19 na informatyzację biurowości w jednostkach administracji samorządowej*, „Archeion” 2021, t. 122, s. 281–309, <https://doi.org/10.4467/26581264ARC.21.008.14488>.
- Phologolo A., Oladokun O., Mosweu T., *Managing Heritage: A Study of Archival Collections Handling Practices at Botswana National Archives and Records Services*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2024, t. 34, nr 2, s. 173–188.
- Popoola S.O., *Workplace, Biographical and Motivation Factors Affecting Organisational Commitment of Records Officers in Nigerian Federal Universities*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2007, t. 17, nr 1, s. 33–44.
- Rot A., Zygała R., *Technologia blockchain jako rewolucja w transakcjach cyfrowych. Aspekty technologiczne i potencjalne zastosowania*, „Informatyka ekonomiczna” 2008, nr 4(50), s. 123–134, <https://doi.org/10.15611/ie.2018.4.09>.
- Saurombe N., *Traversing the Intersection: Legislative Frameworks and Initiatives for Archival Access in East and Southern Africa*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2024, t. 34, nr 2, s. 189–204.
- Sebina P.M., *ISO Standard and Records Management: The Case of Botswana Meat Commission*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2001, t. 11, nr 1, s. 49–59.
- Smoczyński M., *Biurowość w czasach pandemii. System EZD podczas epidemii COVID–19 w jednostkach administracji samorządowej i rządowej w terenie*, „Archeion” 2021, t. 122, s. 310–336, <https://doi.org/10.4467/26581264ARC.21.009.14489>.

Ubogu F., *The Paperless Society: Farce of Reality*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2000, t. 10, nr 1, s. 1–12.

Wyk van B., Mostert J., *Toward Enhanced Access to Africa's Research and Local Content: A Case Study of the Institutional Depository Project, University of Zululand, South Africa*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2011, t. 21, nr 2, s. 139–151.

Yeboah T.N., Adams M., Akotia P., *Records Management and Football Administration in Ghana*, „African Journal of Library, Archives and Information Science” 2017, t. 27, nr 1, s. 29–40.

Zarządzanie dokumentacją. Badania i dydaktyka, Biblioteka Zarządcy Dokumentacji, t. 7, red. R. Degen, M. Jabłońska, Toruń 2016.

Zarządzanie dokumentacją w instytucji. Czynniki sprzyjające i ograniczenia, Biblioteka Zarządcy Dokumentacji, t. 9, red. R. Degen, M. Jabłońska, Toruń 2020.

Netografia

African Journal of Library, Archives and Information Science Online, <https://ajlais.com/index.php/ajlais/issue/archive> [dostęp: 7.09.2025].

African Journals Online, <https://www.ajol.info/index.php/ajlais> [dostęp: 25.07.2025].

ESARBICA, <https://www.ica.org/ica-network/regional-branches/esarbica/> [dostęp: 25.07.2025].

Society of American Archivist, Publications, <https://www2.archivists.org/publications/casestudies> [dostęp: 24.10.2025].